

Projektbeskrivning

Det tar tid att bli ung

En rolig teaterföreställning med efterföljande pratstund i syfte att stödja ungdomar som har en förälder med psykisk ohälsa. Tidiga upptäckter, tidiga åtgärder.

Kort sammanfattning

Det tar tid att bli ung är en rolig teateruppsättning med ett livsviktigt tema. Den vänder sig till tonåringar i allmänhet (åk 7-9) och i synnerhet till dem som lever med psykisk ohälsa i familjen. Med varm humor, musik och fysisk komik vill vi gestalta problematik som destruktiv lojalitet och att ta för mycket ansvar hemma, komplexiteten i att älska någon med en sjukdom som man kanske hatar – och oron: Kommer jag själv att bli likadan?

Uppsättningen är en del av teatergruppen Molière Ensemblens projekt De Osynliga Barnen, vars syfte är att stärka livskvaliteten för dem som växer upp nära psykisk ohälsa. Budskapet vi vill ge unga människor är – Du är inte ensam – Det är aldrig ett barns ansvar att ta hand om en vuxen som mår dåligt – Ropa på hjälp om du behöver, det finns hjälp att få!

Det tar tid att bli ung

Föreställningen kommer att vända sig till tonåringar (åk 7-9) och gestalta olika nutida vardags-situationer som blir annorlunda och krångliga om man har en förälder med psykisk ohälsa. Det handlar kanske om att bli utskämd inför klasskompisarna för att ens pappa är udda, att ta ansvar för hushållsekonomin när mamma har shoppat sönder den, att ta sig över mentala hinder som en paranoid förälder skapat eller att få tvåhundra mobilsamtal under samma skoldag. Det kan handla om att ta på sig föräldrarollen hemma och ta ansvar för smäsyskon, tvätt, mat, osv. Men det handlar också om att älska sina föräldrar (såklart!) och i det oroa sig för sin egen utveckling, vara på jämnårigas nivå och försöka hålla upp fasader gentemot dem.

Så budskapet till publiken kommer att kunna sammanfattas i tre meningar:

1. Du är inte ensam.
2. Du som människa är fantastisk och du har rätt till ett lyckligt liv.
3. Ropa på hjälp om du behöver, det finns hjälp att få.

Det finns många bottenar i det här projektet. Vårt konstnärliga uppsåt och ambition är att med manusets innehåll och budskap skapa en högaktuell, nutida och modern teaterföreställning. Vi vill spela för en av de mest kräsna av publikerna och vi vet vad det innebär av yrkeserfarenhet och lyhördhet att nå tonåringar. Vi vill underhålla och roa i stunden, men också bidra till att förbättra livskvaliteten för unga människor nu o framöver.

Vi tror att man lättare tar till sig svåra ämnen om det berättas på ett roligt sätt. Att det i botten på bra humor finns allvar, och att man får skratta åt sådant som man lika gärna kunde gråta åt. I föreställningen *Det tar tid att bli ung* använder vi oss därför av fysisk komik och av genuint varm humor - aldrig skratta *åt* någon, men väldigt gärna med. Vi kommer att arbeta både med improvisation och med interaktiva inslag i föreställningen för att direktkonfrontera och verkligen drabba den unga publiken, men självklart med full respekt och förståelse för tonåringars pendlande mellan att vara barn och vuxen.

Medverkande

Manus : Åsa Anderberg Strollo

Regissör: Ulf Evrén

Medverkande: Amanda Klasa Fornhammar, Andreas Rodenkirschen mfl

Scenograf: Karin Lundberg

Producent: Jessica Ranefall

Manus

Manus är skrivet av Åsa Anderberg Strollo som även skrivit Augustprisonominerade ungdomsromanen *Bryta om* (2007) som handlar om en ung tjej som lever med sin psykiskt sjuka mamma. Anderberg Strollo är väl insatt i ämnet och har konstnärligt sett haft fria händer, men manus har självklart också faktagranskats av professionellt insatta. Manusarbetet har föregåtts av gedigen research via tidningsartiklar, litteratur i ämnet (t ex Rädsla barnens *Överlevnadsbandbok till barn med en psykiskt sjuk förälder*) samt internet (t ex www.kuling.nu).

Regi

Regissören Ulf Evrén har gedigen vana av teater riktad till unga människor. Han har en bakgrund som mimare, skådespelare, koreograf samt regissör för bland annat den kritikerrosade föreställningen "Frossa" på Teater Barbara.

Det tar tid att bli ung – en del av projektet De osynliga barnen

Det tar tid att bli ung är den andra teaterföreställningen i Molière Ensemblens projekt De osynliga barnen och ensemblen har positiva erfarenheter av både form och arbetssätt. Den första föreställningen som fortfarande spelas för fullt ute på skolor är *Önskas – En vanlig mamma*. Den riktar sig till mellanstadiet och regisseras av Ika Nord och med manus av Birgit Hageby. Vad vi har sett av att spela på skolorna är att eleverna blir upplyfta och glada av formen och att detta i sin tur medför att eleverna vågar och vill prata om ämnet och frågorna efteråt. Flera av pedagogerna som uttalat sig om föreställningen har poängterat just detta – att det varit lätt för eleverna att ta till sig både ämne och budskap i föreställningen. Om ni önskar får ni gärna ta del av citat, utvärderingar och kommentarer kring den föreställningen.

Målbeskrivning och bakgrund

Målsättning för projektet är att verka för att förbättra livskvaliteten för barn med förälder som lider av psykisk ohälsa. Men målsättningen är även att skapa underhållande teater med hög konstnärlig kvalitet som kan stödja alla barn under lång tid framöver. För kvalitetssäkring och referenser finns en grupp ämneskunniga och yrkesverksamma knutna till projektet (se lista nedan).

Barnens empati för andras utsatthet kan ibland väckas om man får se någonting i exempelvis en teaterföreställning istället för att höra det berättas. Det kan bli mer verkligt och gripbart. I varje skolklass kan det finnas barn som lever i tysthet med en förälder som lider av psykisk ohälsa vilket gör det värdefullt att inte bara vända sig till barn som redan är kända inom BUP, vuxenpsykiatri eller som redan deltar i någon gruppverksamhet. Uppskattningsvis finns det mellan 70 000 - 100 000 barn under 18 år i Sverige som lever med en förälder som lider av psykisk ohälsa¹. Många av dessa mår dåligt, de upplever sin vardag som otrygg och skrämmande. Ett barn/ungdom som växer upp med en förälder som lider av psykisk ohälsa utsätts för en mycket

¹ Östman, M. (2001) Utvärdering av IMBUS i Lund - En gruppverksamhet för barn som har en förälder som lider av psykisk sjukdom. Lund.

stor risk att själv insjukna i t.ex. depression.² De drabbas även oftare än andra barn av somatisk sjukdom, sociala problem och utanförskap.³ Det finns dock några tydligt skyddande faktorer som kan hjälpa dessa barn/ungdomar och som minskar risken för att de skall utveckla egen psykisk ohälsa.⁴ Några av dessa skyddande faktorer är att de behöver få prata om hur hon eller han upplever sin situation, de behöver känna att det är tillåtet att berätta. En annan viktig faktor är att de får veta att hon eller han inte är ensam om att ha en förälder som lider av psykisk ohälsa. Vi vill arbeta för att ungdomarna ska förstå att det inte är deras fel att föräldern är sjuk och att de inte på något sätt är ansvarig för föräldern. Kunskap och ökad kommunikation kring psykisk ohälsa i skolan skulle ha positiva effekter för många unga i Sverige. Ungar som lever under svåra omständigheter utstrålar ofta ”jag klarar mig själv”. De vill och vågar inte avslöja att föräldern betar sig konstigt eller är annorlunda, och hamnar därför ofta utanför gemenskap. En teaterföreställning kan även hjälpa barn att bli bra lyssnare och stödjare för en kompis som har en förälder som lider av psykisk ohälsa. Vi vill verka för att öka kommunikation och information om psykisk ohälsa sett ur ett barn-perspektiv. Målsättningen skall vara realistisk men samtidigt utmanande. Som alla projekt syftar även detta till förändring.

Mätbara mål:

- Att nå ut med information och medvetandegöra alla grundskolor i Stockholms län om vårt projekt och om situationen för barn till föräldrar med psykisk ohälsa.
- Att göra en rikstäckande turné
- Att nå ut till minst 3600 barn med respektive föreställning i Stockholms län⁵
- Att delta i minst två diskussionsforum/år som riktar sig till personal inom skolan, förskolan, psykiatrin, socialtjänsten, polisen samt till politiker och forskare inom barnkultur och hälsa.

Samarbetspartners och informationsgivare

Projektet är ett samarbete mellan teatergruppen Molière Ensemblen, Psykiatrin Södra Stockholm, Social omsorg preventionsenheten samt Förskolans stödenhet vid Södermalms stadsdelsförvaltning. Vi har även ett mycket givande samarbete med Yvonne D-Wester, ansvarig för skolkuratorer på utbildningsförvaltningen som bjuder in Stockholms alla grundskolekuratorer till förhandsvisningar och sprider information om vårt projekt.

Vi har vidare haft kontakt med familjevårdsgruppen på Citypolisen genom gruppchef Pontus Oscarsson, Margareta Moberg och Birgitta Kjellin på Barncentrum Kungsholmstorg samt med barnpsykolog Elisabeth Cleve på Erikastiftelsen. Vi har också varit i kontakt med Katarina Axelsson som ansvarar för hemsidan www.kuling.nu som är en hemsida för barn som har en förälder som lider av psykisk ohälsa och som görs av Örebro psykosvård. Hon har delat med sig av sina erfarenheter av arbetet med stödverksamhet för barn i denna situation. Detta har även Peter Vettainen på Källan gjort, en gruppverksamhet för familjer där en förälder drabbats av psykisk ohälsa/funktionshinder, liksom Berit Jernberg som är projektledare för centrum för gruppstöd och som arbetar för att det skall finnas gruppstöd för alla behövande barn och ungdomar i Stockholm genom Barnkraft. Vi samarbetar med www.barnsomanhoriga.nu och delar ut information om dem vid våra besök på skolorna. Vi deltog på konferensen ”Barnens rätt i familjepolitiken” beställd av regeringen och anordnad av BO september 2009, där vi hade ett bokbord och knöt kontakter med personer som arbetar med denna problematik.

² William R. Beardslee, psykiatriker och forskare vid Judge baker children´s center, Boston, USA.

³ Fredriksson H. & Rosenström, F. (2005) *Att få veta att man inte är ensam - barns och föräldrars upplevelser av gruppverksamhet för barn till psykiskt sjuka föräldrar*. Examensarbete psykologprogrammet Umeå universitet.

⁴ Skerfving, A. (2005) *Att synliggöra de osynliga barnen – om barn till psykiskt sjuka föräldrar*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

⁵ Uträknat på 60 föreställningar à 60 barn.

Referensgrupp 1

- Charlotte Luptovics Larsson, sjuksköterska och barnansvarig familjeinterventionsbehandlare, Stockholms Södra Psykiatri
- Birgitta Lundén, socialsekreterare, socialtjänsten Södermalms stadsdelsförvaltning
- Eva Eriksson, enhetschef Förskolans stödenhet, Södermalms stadsdelsförvaltning
- Helena Nilsson, konstnärlig ledare, Marionetteatern
- Eleonor Lidén, Centrum för barnkulturforskning på Stockholms universitet
- Åsa Anderberg Strollo, författare till boken *Bryta om* handlar om en flicka som lever med en förälder som lider av psykisk ohälsa.
- Peter Wettainen psykolog från Källan
- Eva Karlsson Fochsen högstadielärare Järfälla

Referensgrupp 2

- Grupp av ungdomar och unga vuxna som har egna erfarenheter av att växa upp med föräldrar som lider av psykisk ohälsa. Kontakten förmedlad genom Källan, stödverksamhet för barn där en förälder insjuknat i psykisk sjukdom samt föreningen Maskrosbarn.

Projektprocess

Planeringsfasen

Under projektets planeringsfas kommer vi föra kontinuerliga samtal med vår referensgrupp bestående av unga vuxna och tonåringar med egna upplevelser av att växa upp med en förälder/föräldrar som lider av psykisk ohälsa för att få veta vad det är som är viktigt att belysa just för denna målgrupp. Vi har tillsammans med Åsa Anderberg Strollo samt vår samarbetspartner från Stockholms södra psykiatri, forskat vidare om hur vi på bästa sätt gestaltar föreställningens tema och problematik.

Genomförandefas

Förarbete tillsammans med skolornas elevhälsoteam samt ledning. Föreställningar på skolor i Stockholms stad och sedan Stockholms län. Vi planerar även inför en rikstäckande turné.

Uppföljning

Vi kommer under våra besök uppmuntra barnen/ungdomarna att rita och skriva om sina upplevelser, enskilt eller tillsammans med sina lärare och sedan gärna skicka det de ritat/skrivit till oss. Vidare se kvalitetssäkringsplanen. (Kan skickas vid intresse.)

Avslutningsfas

Utvärdering och dokumentation.